

Mites, identitat i un carreró

Certament no van ser Ròmul i Rem els “fundadors” de Roma, ni mamaven de la lloba, però tant se val: els romans antics ho van creure, i els romans moderns els conserven com a imatge i emblema. Segurament,

la idea que a Roma era “el senat i el poble” qui decidia democràticament com un sol conjunt civil, no passa de ser una visió idealitzada de la història: però en la Roma antiga va funcionar, i en la Roma moderna les inicials SPQR (*Senatus Populusque Romanus*) encara representen formalment la ciutat. Probablement, la presa de la Bastilla, a París, no va ser de cap manera el fet decisiu de la Revolució, però el 14 de juliol és, cada any, el dia que expressa el naixement i la continuïtat del poble francès sobirà contemporani: la “Festa Nacional”. Els mites fundacionals, les narracions sobre els orígens, poden acudir a genealogies divines o heroïques, o a fets històrics convertits en símbol o en fita decisiva (la *Iliada* i l'*Odissea*, en gran mesura van “fer” o formar els grecs, l'*Eneida* justificava el poder de Roma...). La narració pot parlar d'una gent ancestral que “des de sempre”, des del temps anterior a la memòria, ocupa aquesta terra que és la nostra. O pot parlar d'una gent (la “nostra gent”, els nostres “pares fundadors” com els pelegrins del *Mayflower* als Estats Units, o simplement els nostres “avantpassats”) que va arribar de fora i va poblar o repoblar aquesta terra per fer-ne un país nou. Sempre, en tot cas, hi haurà una gent que forma l'estrat inicial, el fonament, la substància, del temps fundacional. Pot haver-hi “afegits”, òbviament, i combinacions successives, però sobre aquella base prèviament definida. La qual és també la base que garanteix la continuïtat d'algun factor més o menys “essencial” i singular. Que les creences d'aquest tipus no resisteixen ni l'anàlisi empírica ni la crítica històrica, és tota una altra qüestió: són creences, són allò que la gent creu, i això és el que compta i el que interessa. El mite és una narració, i la paraula grega *mythos* vol dir simplement això, una faula o un conte que dóna algun sentit a les accions humanes o humanitzades, reals o irreal, amb intervenció de persones, animals o déus. El mite doncs, la narració, no té un valor que derive de l'autenticitat objectiva dels fets que relata, sinó del sentit expressiu o explicatiu de l'acció i de les paraules, dels personatges o de la matèria

Joan Francesc Mira

narrada. La narració pot explicar una cosa tan remota i tan inexplicable com l'origen o creació del món, amb déus o potències còsmiques com a protagonistes, i molt sovint amb el complement de l'origen d'una gent concreta de la qual venim nosaltres, els

hereus i continuadors d'aquells primers humans: d'Adam i Eva ve tota la humanitat, però en primer lloc i sobretot el poble d'Israel, com es repeteix amb variants en tants pobles del món. O d'alguna parella primordial vénen els déus de l'Olimp, que són els nostres déus, els déus dels grecs.

De déus i semidéus, d'herois remots, vénen els nostres avantpassats, els pares de la tribu, els fundadors, els qui potser van donar nom a aquesta terra que encara ocupem. Uns altres herois, reals o imaginaris (o reals però amb afegits imaginats), han vençut enemics que amenaçaven la nostra existència, ens han alliberat o ens han fet grans i gloriosos, ens han donat les lleis, han resistit els invasors... La matèria del mite no té límits, i és un component universal de tots els pobles del món i de totes les cultures. Especialment, de tots els complexos simbòlics i narratius que donen singularitat i contingut al “ser” això que som: a l'entitat del nostre *id*. Tot poble, país o nació “mitifica”, per tant, el seu passat més o menys distant, els seus principis i la seua continuïtat diferenciada. “Mitificar” no és cap vici peculiar dels “nacionalismes”, ni de bon tros: és una condició universal. La *narració* que explica o expressa és un component (no sé si necessari, certament general) d'aquell conjunt de referents, imatges i senyals que els grups humans produeixen i gasten per imaginar-se, projectar-se, representar-se, reinventar-se i justificar-se. La faula grega sempre acabava dient *ho mythos deloî*, la narració mostra, o demostra, que... I doncs, el mite fundacional o expressiu –o el fet real amb valor de mite, tant se val– mostra o demostra d'on venim i qui som, què justifica la nostra trajectòria en el temps, quines normes i valors compartim, què explica la nostra condició present. País trist i dissortat aquell que, per no cultivar els mites propis, acaba assimilant els aliens (i lamentable capital de tal país, que dedica un carreró mínim al rei Jaume I, i una gran avinguda al Cid Campeador: els successius governs municipals deuen saber per què...).

“La faula grega sempre acabava dient ‘ho mythos deloî’, la narració mostra, o demostra, que... I doncs, el mite fundacional o expressiu –o el fet real amb valor de mite, tant se val– mostra o demostra d'on venim i qui som, què justifica la nostra trajectòria en el temps, quines normes i valors compartim, què explica la nostra condició present”